

Posudek vedoucího bakalářské práce

Autorka práce: Karolína Vobrubová

Název práce: Knihy s tématem smrti pro děti

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Motl, Ph.D.

Datum: 7. 9. 2024

1. Úvod

Bakalářská práce Karolíny Vobrubové se zabývá kvalitativní analýzou vybraných knih s tématem smrti pro děti ve věku 3-6 let. Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část, přičemž empirická část je vypracována s pomocí metody obsahové analýzy.

Téma je zajímavé a náročné na zpracování, je třeba říci, že si studentka od začátku nevybrala nejjednodušší cestu – celkem na poslední chvíli pak musela z praktických důvodů měnit téma.

2. Teoretická část

Teoretická část práce je dobře strukturovaná a poskytuje základní přehled poznatků o tématu s využitím vývojově psychologické perspektivy. Autorka se zde věnuje tomu, jak je téma smrti pojímáno ve výchovně-vzdělávacím procesu. V této souvislosti byly představeny metodické příručky pro učitele, které se tématu smrti věnují. Teoretická část vytváří solidní základ pro empirickou část. Jedna kapitola teoretické části představuje organizace, které se v ČR věnují podpoře dětí, které se potýkají s tématem smrti.

Text na několika místech vyvolává dojem, že zkoumá to, jak dítě mezi třetím a šestým rokem vnímá smrt. „Zkoumá, jak vnímá smrt dítě ve věku 3-6 let a hledá odpověď na otázku, jak s dětmi mluvit o smrti.“ (s. 9) Studentka tak pozapomíná na to, že nezkoumala děti, ale knihy pro děti. I v teoretické části studentka zkoumala to, jak o tématu referují jednotliví autoři, jaké poznatky a perspektivy předkládají. Tedy i v teoretické části není vhodné se vyjadřovat tak, jakoby šlo o zkoumání dětí.

3. Empirická část

Empirická část práce je založena na kvalitativním výzkumu, který využívá metodu obsahové analýzy. Autorka provedla analýzu pěti knih, srovnala jejich perspektivy a přístupy. Zaměřila se přitom na formy zpracování tématu, narativní postupy, formy vyobrazení smrti, nabízené copingové strategie a formy práce s emocemi.

Vzorek analyzovaných knih je poněkud úzký. Chybí obsáhlejší zdůvodnění toho, proč některé knihy nebyly do analýzy zařazeny (např. *Návštěva malé smrti* od Kitty Crowther, *Můj dědeček třešňový strom* od Angely Nanetti a jiné).

Podobných knih jsou v ČJ nižší desítky – klíč k výběru těchto knih není zcela jasný.

4. Analýza dat

Analýza dat je provedena pečlivě a systematicky s využitím otevřeného i uzavřeného kódování. V druhé polovině empirické části je ale vidět, že byla studentka pod časovým tlakem a text je „šit horkou jehlou“. Autorka využívá metodu obsahové analýzy, která zkoumá význam zkoumaných textů, identifikuje hlavní témata a narativní postupy. Nevyužitý potenciál je v analýze intencí, který by vyžadoval větší zohlednění osobnosti autorů knih – z jakých zemí jsou, jaké mají vzdělání, zda vychází z nějakého náboženského prostředí atp. Prezentace výsledků je místy vágní, matoucí, diskuse jde spíše po povrchu.

5. Diskuse a závěry

Diskuse a závěry práce jsou logicky vyvozeny ze zkoumaných dat, odpovídá zde jednotlivě na výzkumné otázky. Autorka se v Diskusi zaměřuje na hlavní zjištění a diskutuje jejich význam v kontextu pedagogické praxe. Závěry poskytují doporučení pro praxi i další výzkum. Pro větší výpovědní hodnotu by pomohlo, když by studentka v rámci svého zkoumání požádala o zpětnou samotné učitele, přičemž by se jich doptávala na jejich zkušenosti, jejich náhled na to, jak s danými knihami pracovat atp.

Nedostatečně a vágně je zodpovězena výzkumná otázka, s *jakými copingovými strategiemi zkoumané texty pracují*. Studentka na straně 48 např. píše: „Potřeba samoty je zároveň zmíněna s potřebou společného truchlení – regrese.“ Jak je spojeno společné truchlení s obraným mechanismem zvaným regrese? Další nejasnou pasáží je: „Vzpomínky, které jsou dětem v knihách nabízeny jako aktivity pracují s mechanismem vytěsnění.“ Není jasné, jak vzpomínky na blízkého pracují s vytěsněním, je vytěsnění považováno za něco nežádoucího? Samotné formulace jsou nesrozumitelné.

Na straně 48 studentka také píše: „Nejčastěji se v knihách objevuje tvoření, kreslení nebo třeba napsání básničky. Myšlenky spojené se ztrátou se tak alespoň částečně mohou díky aktivitě přesunout do nevědomé části vědomí.“ Odhlédneme-li od toho, že je poněkud matoucí spojení „nevědomá část vědomí“, tak tato pasáž vyznívá tak, že cílem těchto tvůrčích metody má být vytěsnění. Tyto pokusy o hlubinně psychologickou interpretaci zkoumaných textů jsou přinejmenším slabé.

Podobně problematická pasáž: „Regulovat emoce se texty snaží skrze vytěsňování.“ (s. 48) Tato teze není ničím podpořena a zcela zde chybí upozornění na možné psychologické a psychosomatické dopady vytěsňování.

Studentka sice správně poukazuje na to, že vzpomínání na zemřelého nabízí knihy jako prostředek pro aktivaci copingových mechanismů, ale v celé této pasáži se vyskytují hlubinně psychologické pojmy bez hlubšího porozumění, tyto pojmy jsou několikrát použity ve špatných souvislostech.

Příklad takové pasáže: „Objevují se také sny a jejich komunikace s ostatními – introjekce.“ V rámci obhajoby by mohla studentka osvětlit, v jakém smyslu zde užívá pojem introjekce?

6. Formální stránka práce

Práce je napsána srozumitelně a bez závažných gramatických chyb. Struktura práce je logická a přehledná. Citace a odkazy jsou v souladu s akademickými standardy. Poznámkový aparát je tedy docela dobře zpracován. Chybu ale nacházíme například u citace, která obsahuje další zdroje, jež ale nejsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů: „Silverman a Mee (2019)“ (s. 28)

Za nedostatek je také možné posuzovat to, že se text opírá takřka výhradně o česky psanou odbornou literaturu.

Text obsahuje několik překlepů, např. s. 41: ...Brown, 2020, s. 24-25).“. Poslední... Nebo s. 11: ...občanů (Špatenková, Friedlová (2024, s. 100).

7. Celkové hodnocení

Mezi silné stránky této práce patří to, že se studentka odvázně pustila do tématu, které jí hluboce osobně zajímá, přesto, že věděla, že nebude jednoduché ho zpracovat. Cíle práce nebyly zcela jasně formulované a dílčím způsobem byly splněny. Struktura práce je logická a rozsah přiměřený. Po stránce jazykové je práce dobrá, nedostatky byly identifikovány v oblasti používání některých odborných pojmů (vědomí, nevědomí, introjekt aj.). Návaznost teoretické a empirické části je jasná a účelná. Empirická část zvolené téma prozkoumává jen dílčím způsobem. Práce nabízí i praktické návody, jak pracovat kreativně s daným tématem.

Bakalářská práce Karolíny Vobrubové splňuje požadavky kladené na závěrečnou práci v oboru učitelství. Studentka neměla na vypracování textu dostatek času, což se odrazilo na kvalitě práce. Přesto studentka prokázala potřebné kompetence při psaní odborného textu. S ohledem na zmíněné výhrady **práci doporučuji k obhajobě s hodnocením velmi dobře až dobře (2-3).**

Mgr. Jiří Motl, Ph.D.